

Fínsko – najúspešnejší školský systém krajín OECD.

Ing. Adriana Meszárošová, PhD.

Fínsko prezentovalo vysokú kvalitu svojho vzdelávacieho systému umiestnením sa na prvom mieste v medzinárodnom výskume krajín OECD - PISA a to v roku 2000 i 2003. 15-roční fínski študenti preukázali najlepšiu pripravenosť pre reálny život v oblasti čitateľskej, matematickej i prírodovednej gramotnosti.

Aké sú základné charakteristiky tohto úspešného školského systému?

Fínska všeobecná škola sa začala rozvíjať od roku 1970, ale úplné pokrytie celej populácie spadajúcej pod povinnú školskú dochádzku dosiahla až v deväťdesiatych rokoch. Tento nový typ školy vo Fínsku je postavený na ideách pluralizmu, pragmatizmu a rovnosti. Do centra pozornosti dáva školskú gramotnosť – schopnosť porozumenia písanému textu a vyjadrenie vlastných myšlienok písomnou formou. Ciele sú formulované tak, aby boli v súlade so záujmami detí a ich skúsenosťami. Deti sú vedené k mysleniu, sebadôvere a kritickému mysleniu tak, aby si boli schopní poradiť v rôznych situáciách a rôznych kultúrnych kontextoch.

Po tridsiatich rokoch postupnej implementácie všeobecnej školy, 66 % dospelých obyvateľov Fínska hodnotí terajší školský systém ako plne rozvíjajúci vedomosti a zručnosti žiakov a pripravuje ich pre celoživotné vzdelávanie. Efektívnosť tohto spôsobu vzdelávania oceňujú aj mladí Fíni. Až 95 % mladých ľudí vo veku 15-29 rokov hodnotí vzdelávanie ako veľmi významné pre získanie dobrej práce a aktívny občiansky život. Hodnotenie školského výkonu vo Fínsku je v škále od 4 do 10 a až 78% mladých ľudí dáva svojmu školskému systému známku 8 a dokonca 18% známku 9 alebo 10.

Profesionálna príprava učiteľov vo Fínsku má vysoký profesionálny štandard. V sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch bolo učiteľské povolanie pre muža vo Fínsku tretím najatraktívnejším povoláním, teraz je piatym. Asi 70% učiteľov vo Fínsku v súčasnosti sú ženy. Pre mužov sa v posledných rokoch atraktívnejšími stali povolania v oblasti informačno-komunikačných technológií a to aj z dôvodu lepšieho finančného ohodnotenia. Vo vzdelávacej politike posledného obdobia sú preto opäť ciele zlepšiť finančné ohodnotenie učiteľa a zvýšiť tak príťažlivosť učiteľského povolania.

Fínsky školský systém sa vyznačuje sociálnou a kultúrnou homogénnosťou.. Sociálno-ekonomický status rodiča neovplyvňuje výber základnej školy pre dieťa. Všetky deti vo veku od 7 do 16 rokov navštevujú rovnaký typ všeobecnej základnej školy a približne 95 % detí

navštevuje materskú škôlku rok pred nástupom na povinnú školskú dochádzku. Rodičia dávajú deti do školy najbližšej k domovu. Škola poskytuje všetkým deťom vo veku od 6 do 18-19 rokov – teda aj počas strednej školy zadarmo teplý obed. Aj deti so špeciálnymi potrebami sú zahrnuté do tohto hlavného prúdu vzdelávania. Iba 2.5 % detí s vážnymi mentálnymi postihnutiami je vzdelávané v špeciálnych školách.

Povinná školská dochádzka vo Fínsku je 9-ročná (od 7 – do 16 rokov). Je riešená dvomi samostatnými stupňami. Prvý stupeň je od 1. – do 6. ročníka. V triede zabezpečuje vyučovanie jeden triedny učiteľ. Druhý stupeň základnej školy predstavujú tri ročníky: 7,8,9. Tu vyučujú jednotlivé predmety špeciálne aprobovaní učitelia. Všetci žiaci tejto všeobecnej základnej školy majú rovnaké základné predmety, rovnaký obsah a rovnaký spôsob vyučovania. V nižších ročníkoch je nižší počet žiakov v triedach, vo vyšších vyšší – pohybuje sa v rozmedzí od 18 do 30. Okrem povinných vyučovacích predmetov a počtu hodín z nich, žiaci a ich rodičia si môžu dobrovoľne vybrať 20% vyučovacích hodín podľa vlastného výberu. Vo Fínsku nie je školská inšpekcia a plnú zodpovednosť za hodnotenie školského výkonu žiaka nesie učiteľ. Učitelia rozvíjajú sebahodnotenie u žiakov, výkony hodnotia ústne, vlastnými testami, pomocou domácich úloh a projektov. Štátny inštitút pre vzdelávanie pripravil v roku 1999 jednotné hodnotiace kritériá pre každý povinný predmet. Tieto kritériá však slúžia ako doporučenie pre učiteľov a definujú vedomosti a zručnosti, ktoré by mal žiak dosiahnuť na konci povinnej školskej dochádzky a dostať známku 8 (dobrý) zo škály 4 až 10. Minimálny štandard nie je zadaný. Univerzity i štátny inštitút pre vzdelávanie realizujú aj monitoring na národnej i regionálnej úrovni. Jeho výsledky však neslúžia na obmedzovanie finančných zdrojov školám s nižšími výkonmi, ale na zisťovanie úrovne vzdelávania s cieľom podporovať školy k lepším výsledkom a minimalizovať rozdiely medzi školami.

Po skončení povinnej školskej dochádzky nastupujú žiaci na strednú všeobecnú školu alebo odbornú školu. Vzdelávanie na tomto type škôl trvá spravidla 3 roky, ale keďže nie sú založené na absolvovaní ročníkov, ale na získaní potrebných kreditov, môže štúdium trvať v závislosti od schopností a pracovitosti žiakov 2 až 4 roky. 95 % žiakov po absolvovaní základnej školy nastupuje na strednú školu a štúdium úspešne ukončuje približne 83 % žiakov.

Získanie stredoškolského vzdelania je minimálna požiadavka Fínskeho vzdelávacieho systému. V roku 1999 55% žiakov postúpilo do stredného všeobecného vzdelávania, 35 % do odborného, 3% pokračovalo 10. ročníkom a 7 % nepokračovalo v štúdiu.

3- ročné odborné vzdelávanie predstavuje získanie 120 kreditov. Jeden kredit je 40 vyučovacích hodín. 90 kreditov tvorí odborná zložka, 20 kreditov všeobecné vzdelávanie, 10 vlastný výber. 20 kreditov odbornej zložky tvorí prax.

Všeobecné vzdelávanie je rozdelené do 7-8 týždňových období. V každej perióde si študent vyberie predmety tak, aby počas štúdia absolvoval 75 kurzov. Jeden kurz z predmetu predstavuje 35-38 hodín. Študenti musia povinne absolvovať 43-45 kurzov a minimálne 10 kurzov majú na vlastnú špecializáciu. Po každej perióde je týždeň testovania. Po absolvovaní 75 kurzov študenti všeobecnej strednej školy robia externé maturitné skúšky, ktoré píše v škole, ale hodnotené sú v skúšobných centrách. Maturujú minimálne zo štyroch predmetov, ale často si vyberajú až sedem. Povinným maturitným predmetom je len materinský jazyk. Ústne maturitné skúšky na školách nie sú. Na strednú všeobecnú školu sa dostávajú žiaci zo základnej školy len na základe ich školského hodnotenia a to len žiaci, ktorí dosiahli hodnotenie 8 a vyššie. Ostatní pokračujú v štúdiu na odbornej škole. Po maturite môže študent absolvovať ešte aj odbornú školu, môže ísť na polytechniku alebo univerzitu. Študenti po ukončení odbornej školy môžu ďalej študovať na strednej všeobecnej škole a ukončiť štúdium maturitou, alebo môžu postúpiť na niektoré druhy polytechnického štúdia, ktoré nevyžaduje maturitu. Univerzity prihliadajú na výsledky maturitnej skúšky z predmetu, o ktorý sa študent uchádza, ale robia vlastné prijímacie skúšky a výber na štúdium. Na maturitnej skúške prepadá asi 5-6 % študentov a tí dostanú len výkaz o štúdiu na strednej škole. 5% študentov získava na maturitnej skúške najvyššie skóre.

Vo Fínsku je 10 multidisciplinárnych a 10 špecializovaných univerzít. Na univerzitách študuje približne tretina príslušnej vekovej kategórie. Všetky univerzity sú štátne. Ministerstvo školstva rozhoduje o odboroch univerzitného a doktorandského štúdia a o počte študentov v každom odbore. V roku 2001 poskytovalo vzdelávacie služby 29 polytechník, z toho 57 % štátnych a 43 % lokálnych.

V rokoch 1995-1999 prispievalo Fínsko na vzdelávanie od 6,3 % – do 5,8 % z hrubého domáceho produktu. Školstvo je financované hlavne z verejných zdrojov. Priemerný príjem učiteľa po 15 rokoch praxe je 28 225 US dolárov, čo je približne OECD priemer (28 629 US dolárov). Učiteľ vo Fínsku odučí za jeden školský rok 485 až 656 vyučovacích hodín v závislosti od predmetu. Vyučovacia povinnosť sa pohybuje od 15 do 23 hodín týždenne, na odbornej škole od 20 do 25 hodín týždenne. Mzda učiteľa za vyučovaciu hodinu je vo Fínsku 43 US dolárov, čo je viac ako OECD priemer(41). V školskom roku je 185 –190 školských dní . Učiteľ nemusí byť prítomný v škole v čase, keď nemá vyučovaciu povinnosť a ani keď v škole nie je vyučovanie. Práca na doma počas dní, keď nie je vyučovanie sa dáva len

výnimočne a z určitých dôvodov. Učitelia však počas letných prázdnin navštevujú kurzy ďalšieho vzdelávania. Počas školského roku má každý učiteľ nárok na tri pracovné dni, kedy má platené vzdelávanie a nie je prítomný na vyučovaní.

Učiteľské povolanie má vo Fínskej spoločnosti vysoký status a len 12% z uchádzačov je prijatých na učiteľské štúdium. Na výber budúcich učiteľov je kladený veľký dôraz. Jedným zo základných predpokladov budúceho učiteľa je vysoko rozvinutá čitateľská gramotnosť – schopnosť porozumieť textu, vedieť s ním pracovať a ohodnotiť ho. Z 300 povinných kreditov, ktoré musí učiteľ prvého stupňa získať pri štúdiu na univerzite je 140 za predmet *education* (vo význame profesionálna zručnosť a schopnosť vzdelávať iných), ktorý zahŕňa pedagogiku, psychológiu, metodiku, didaktiku , atď. Ďalších 60 kreditov získava študent za absolvovanie ďalších 13 vyučovacích predmetov prvého stupňa základnej školy a ešte 100 kreditov získava za predmety, ktoré si sám vyberie. Učiteľ odovzdáva žiakom všetko čo ovláda a čo ho zaujíma. Vo Fínsku sa kladie veľký dôraz na hudbu a je celospoločensky uznávanou hodnotou. Vo Fínsku je 90% kvalifikovanosť učiteľov základnej školy. Vzdelávacie, etické, sociálne a kultúrne ciele Fínskeho školského systému sú orientované na získavanie takých vedomostí, zručností a postojov, ktoré formujú kritického a zodpovedného občana a zabezpečujú jeho fyzické, mentálne a sociálne úspešné bytie.

Dominantné postavenie predmetu materinský jazyk a literatúra v edukačnom systéme Fínska.

Fínsko sa v medzinárodnom meraní gramotnosti v rámci výskumu PISA (Program for International Student Assessment) opakovane umiestnilo na popredných miestach (2000, 2003), a to nielen v oblasti matematickej alebo prírodovednej gramotnosti, ale aj v gramotnosti čitateľskej (dvakrát prvé miesto). Pojem čitateľská gramotnosť je definovaný ako schopnosť porozumieť písanému textu, jeho aktívne používanie v reálnom živote, pričom prostredníctvom textu žiak získava nové vedomosti a rozširuje svoj osobnostný potenciál. Aké sú príčiny tohto tzv. fínskeho zázraku?

Všeobecné faktory, z ktorých vyplýva dobrá čitateľská gramotnosť fínskej mládeže:

1. Jednotný školský systém. Politika štátu zameraná na každého študenta – získanie kvalitného vzdelania = adekvátne uplatnenie na trhu práce = ďalší platca daní =

dostatočné financovanie sociálneho systému štátu. Sústreďenie pozornosti na študentov s problémami. Dôraz na špeciálnu starostlivosť o slabých a chudobných študentov. Veľmi silná integrácia. Talentovaní študenti mimo centra záujmu, žiadne elitné triedy alebo školy. Udržiavanie štandardu výučby od Helsínk po Laponsko. Veľmi obmedzený počet súkromných škôl.

Poznámka

Na všetkých základných školách sú okrem normálnych tried aj triedy špeciálne, zamerané na problémových žiakov (dyslexia, dysgrafia, mentálne poruchy atď.), fínske školstvo pamätá aj na žiakov, ktorí majú vážne rodinné problémy, ide o prepracovaný systém odborného poradenstva. Na každej škole sú učiteľom, žiakom aj rodičom neustále k dispozícii špeciálni pedagógovia. Školu zaujíma aj sociálne postavenie žiaka, medzi pracovníkov školy patrí aj sociálna pracovníčka, obedy v škole sú nielen zadarmo, ale každé dieťa môže jesť, koľko potrebuje.

2. Dôraz na prípravu budúcich pedagógov. Pedagógovia – hlavne talentované, tvorivé a inteligentné dievčatá so značným záujmom o štúdium = veľký výber. Veľmi dôstojné postavenie učiteľa v spoločnosti (nie plat). Výborný vzťah Fínov k vzdelaniu a kultúre. Kvalitná a dôsledná príprava učiteľa so zameraním na didaktiku predmetu = vo svojich rozhodnutiach značne samostatní učitelia, ich veľká tvorivosť.

Príčiny dobrých výsledkov Fínska v čitateľskej gramotnosti v PISE:

1. Dominantné postavenie kultúry vo fínskej spoločnosti. Vzdelanie ako veľká hodnota. V jeho rámci značný podiel čítania (predplatené noviny, možnosť prečítať si ich zadarmo napr. aj vo verejnej doprave, tradícia čítania v rodinách počas dlhých fínskych večerov. Podľa Fínov – tzv. „čítajúca kultúra“ alebo „čítacia kultúra“.
2. Rozsiahla sieť navzájom prepojených verejných knižníc (936 verejných knižníc a 202 mobilných), ich úzka spolupráca so školami. Využitie služieb verejných knižníc – najčastejšie využívaná služba v kultúrnej oblasti (80 % Fínov). Všetky služby bez poplatkov. Ich kvalitná vybavenosť a komputerizácia.

Poznámka

Pracovníci knižnice v danom distrikte každoročne vypracovávajú pre učiteľov materinského jazyka a literatúry zoznam publikácií a diel umeleckej literatúry, ktoré má knižnica k dispozícii v dostatočnom množstve v danom roku pre daný ročník. Učiteľ tento zoznam odovzdá žiakovi a stanoví počet diel uvedeného zoznamu, ktoré má žiak prečítať. Žiak si po prečítaní vybraného diela konfrontuje svoje poznatky s učiteľom.

3. Sociálny status matky – vzor hlavne pre dievčatá, vysoký počet vzdelaných, emancipovaných žien.
4. Vzťah k minoritám. Rovnocenné postavenie švédskej minority. Švédčina ako druhý oficiálny jazyk. Malý počet prisťahovalcov, ich rýchle zaradenie do kolektívu fínskych detí.

Poznámka

Po nástupe do školy sa prisťahovalcom venujú v ich rodnom jazyku a zároveň ich učia po fínsky.

Faktory, ktoré ovplyvnili výborné výsledky Fínska v PISE:

1. Jednoduchý pravopis fínčiny.

Poznámka

Po fínsky sa veľmi jednoducho píše, čo je výhodou v prvotnej fáze učenia sa čítať.

2. Stratégia pri prezentovaní zahraničných filmov.

Poznámka

Vo Fínsku sa filmy programovo nedabujú, dokonca aj v televízii sú vždy titulky, a to vo fínčine aj švédčine, čo rozvíja rýchle čítanie.

3. Surfovanie po nete, písanie SMS správ, počítačové hry.

Poznámka

Oblíbené formy trávenia voľného času mládeže, ktoré zvýšili úroveň čítania a písania.

4. Národné kurikulum s dôrazom na kľúčové kompetencie, t.j. čítanie a písanie (konceptia posilnená novým kurikulumom, platným od roku 2004). Slobodná voľba metód.

Poznámka 1

Metódy, pomocou ktorých sa učiteľ snaží dosiahnuť cieľ, je preňho slobodná. Tak sú zostavené aj základné pedagogické dokumenty pre základnú a strednú školu. Nazývajú sa sylaby, no nie sú to ani naše osnovy, ani štandardy, ide len o jeden pedagogický dokument pre daný predmet, u nás teda pre materinský jazyk a literatúru. Sylaby jasne zdôrazňujú všeobecné a špecifické ciele predmetu, určujú požadované kompetencie a značne potláčajú stanovenie obsahovej zložky predmetu. Platí to pre základnú aj strednú školu.

Poznámka 2

V predmete materinský jazyk a literatúra, čo je novostanovený názov predmetu, v rámci kurikulárnej prestavby v roku 2004 (predtým názov materinský jazyk), nie je členenie na jazyk a literatúru nielen na úrovni základnej školy, ale aj na úrovni strednej školy. Literatúra

sa vyučuje tematicky s veľmi všeobecným encyklopedickým (nie vždy chronologickým) prehľadom. Dôraz je na práci s textom a čítaní s porozumením. Text, a to nielen literárny, často ide o text z reálneho života, je základom celej výučby daného predmetu. Práca s textom je zameraná na prehĺbenie vzťahu jazyka, literatúry a ostatnej kultúry. Prostredníctvom textu sa žiak oboznamuje aj so základným systémom jazyka, s literárnymi pojmami a oboznamuje sa aj s tvorbou fínskych a svetových autorov, atď. Základom práce študenta je vždy snaha získať požadované kompetencie, a to hlavne kompetencie interaktívne a interpretačné. Tak ako základom práce pedagóga je tieto kompetencie študentovi vštepiť, naučiť ho využívať ich v reálnom živote, pričom metodiku svojej práce si učiteľ volí sám. Celkové vyznenie predmetu je funkcionalistické.

5. Flexibilita školského systému bez extrémneho tlaku na učiteľa a žiaka. Veľký výber zdrojov na vyučovanie a učenie sa.

Poznámka 1

Voľba materiálu, ktorý chce učiteľ využívať, je pre neho dobrovoľná. Učiteľ si na základe kvalitnej vysokoškolskej prípravy a na základe kvalitného ďalšieho vzdelávania (ktoré je platené zo zdrojov samosprávy a ktoré je realizované štátnou inštitúciou podobnou ŠPÚ alebo samostatnými vzdelávacími inštitúciami) dokáže samostatne riadiť vyučovanie, je nezávislý a odborne erudovaný.

Poznámka 2

Vo Fínsku neexistuje žiadna inštitúcia podobná našej školskej inšpekcii. Fínsko uprednostňuje evaluáciu (to je hlavná náplň NBE) pred inšpekciou. Sami Fíni hovoria, že sú „kultúrou dôvery“. Za prácu učiteľov je plne zodpovedný riaditeľ školy. Riaditeľ je zase za svoju prácu a úroveň školy zodpovedný samospráve, ktorá zabezpečuje školu aj finančne (financie závisia od počtu žiakov, navštevujúcich školu). Veľkú kontrolnú úlohu zohrávajú rodičia. Škola sa ich v pravidelných intervaloch pýta na ich názor na hodnotenie ich dieťaťa, previazanosť medzi žiakom, učiteľom a rodičom je nadštandardná. Škola a rodina sú v rovnocennom postavení, v centre ich záujmu je vždy žiak, atmosféra je pozitívna a tolerantná.

Poznámka 3

V priebehu roka je žiak základnej školy hodnotený trikrát, dvakrát slovne a raz známkami v rozpätí 4 až 10, pričom 10 je najlepšie hodnotenie. Zároveň rodič vždy vyplní formulár,

v ktorom vyjadruje svoj názor na učiteľovo hodnotenie. Ak sa jeho názor nezhoduje s názorom učiteľa, do hry vstupuje riaditeľ a vzájomná diskusia, ktorá má pozitívny výsledok, iný nepripúšťajú. Väčšie hodnotenie je po 6. a po 9. ročníku základnej školy.

6. Úloha vzdelávacích inštitúcií a školského top manažmentu – sústredenie sa na presadzovanie a podporu gramotnosti, literatúry a čítania prostredníctvom výziev a vyhlásení v médiách. Trvalá publicita a vysvetľovanie.
7. Zavedenie povinných testov z materinského jazyka na univerzitách (ako výraz dôležitosti predmetu). Výučba predmetu materinský jazyk a literatúra len na jednej úrovni (na rozdiel napr. od dvojúrovňovej matematiky). Maturita z predmetu materinský jazyk a literatúra tiež iba jednoúrovňová. Dlhodobá diskusia a upriamenie pozornosti na nebezpečenstvo oslabenia zručností v materinskom jazyku.

Faktory, napriek ktorým dosiahlo Fínsko najlepšie výsledky v PISE (ich hodnotenie):

1. Extrémne malé množstvo hodín materinského jazyka a literatúry v národnom kurikule.

Poznámka

Uvádzame týždennú dotáciu v základnej škole v novom kurikule 2004.

1. a 2. ročník – 7 hodín	5., 6. a 9. ročník – 4 hodiny
3. a 4. ročník – 5 hodín	7. a 8. ročník – 3 hodiny

2. Žiadne celonárodné testy (ani na úrovni základných, ani stredných škôl), celonárodným testom je len maturitný test, zadávaný centrálné. V priebehu roka testy (zamerané hlavne na reálny život) zadávané len učiteľom daného predmetu.

Poznámka

Maturitný test z predmetu materinský jazyk a literatúra sa skladá z dvoch prác v rámci dvoch dní, každý deň sa píše 6 hodín (aj s prípravou). Prvý deň sa píše kompozícia na stanovenú tému, študent si môže vybrať z množstva centrálné zadaných tém, druhý deň si študent vyberie jeden z centrálné stanovených textov a po jeho preštudovaní odpovedá na zadané otázky viažuce sa naň. Každá odpoveď má formu malej kompozície. Učiteľ jeho prácu zhodnotí, opraví, vyberie lepšiu z nich, tú pošle do centrály na kontrolnú opravu. Fíni majú zriadený tzv. Inštitút na opravu maturít (Matriculation Examination Board), jeho rozhodnutie je pre známku rozhodujúce. Vysvedčenie dostáva v dvoch formách: päťstupňovej všeobecnej škále úspešnosti a v známkach. Výsledky maturitného vysvedčenia sú jedným z faktorov, ktoré ovplyvňujú prijímanie na univerzity (najdôležitejšie kritérium je prijímací test).

Stredoškolské štúdium sa skladá z 34-hodinových kurzov, každý predmet má predpísaný počet povinných kurzov, v materinskom jazyku a literatúre je to 6 kurzov. Študent môže maturovať len vtedy, keď absolvoval predpísaný počet kurzov – 75, z toho 45 je povinných, ostatné si vyberá. Študovať môže v rozsahu 2 až 4 roky (nemajú klasické triedy v našom ponímaní), najčastejšie sú to 3 roky. Kurzy si študent vyberá nielen v rámci školy, ale aj na inej škole alebo v akreditovanej inštitúcii.

3. Neskorý nástup detí do školy – až v siedmich rokoch.

4. Žiadne predpísané učebnice v kurikule pre materinský jazyk a literatúru.

Poznámka

Učiteľ si slobodne vyberá z veľkého množstva učebníc, ktoré však musia mať - u nás nazývanú - tzv.,,doložku“. Vydavateľstvá sa snažia zabezpečiť časté metodické stretnutia, na ktoré pozývajú špičkových odborníkov – didaktikov a metodikov, aby získali čo najväčší podiel na trhu s učebnicami. Vydavateľstvá ponúkajú ku každej nimi vydanej učebnici metodicky veľmi podrobne vypracovaný manuál pre učiteľa, vychádzajúceho z príslušných syláb pre fínčinu, bez kvalitnej metodickéj príručky si učiteľ učebnicu nevyberie.

5. Zvýšenie významu čítania v školách ako reakcia na nedostatočné čítanie detí, najmä chlapcov, vo voľnom čase.

Na záver by sme chceli konštatovať, že naším hlavným záverom je staronové zistenie, že základným pilierom každého dobrého školského systému bol, je a bude tvorivý a talentovaný učiteľ. Učiteľ, ktorý bude mať vytvorené dobré podmienky na svoju náročnú prácu (kvalitné pedagogické dokumenty, neobmedzujúce jeho tvorivosť, k dispozícii školský realizačný tím – špeciálny pedagóg, sociálny pracovník, manažér atď.), dostatočnú odbornú prípravu a slobodu rozhodovania. Učiteľ, ktorý dokáže vytvoriť pozitívnu pracovnú atmosféru, je flexibilný, úzko spolupracuje s rodinou žiaka, je odborne erudovaný a dostatočne zaniatený. A v tomto zmysle považujeme za najslabšie spojivo v našom školskom systéme prípravu budúcich pedagógov, ktorí sú na vysokých školách „kŕmení“ vedomosťami, pričom didaktika predmetu je podceňovaná, počet hodín jej výučby je poddimenzovaný a predmet často nevyučujú skutoční odborníci s dlhoročnou pedagogickou praxou.

Je potrebné zamyslieť sa aj nad funkciou a postavením našej školskej inšpekcie, ktorú učitelia ešte stále vnímajú ako represívny orgán. Je pravda, že aj Fíni uvažujú o zriadení školského kontrolného orgánu, ale ich ponímanie kontroly je značne odlišné od nášho,

slovenského, v centre ich záujmu je vždy evaluácia, ktorá neohrozuje slobodu tvorivého učiteľa.

Školský systém vo Fínsku je založený na spolupráci všetkých zúčastnených vo vyučovanom procese a v jeho centre je skutočne žiak – študent. Je založený na pozitívnom princípe, tolerancii a úcte k vzdelaniu a kultúre národa.